

การพัฒนาเยาวชนตามหลักไตรสิกขา: กรณีศึกษาเยาวชนบ้านหัวเวียงเหนือ ตำบลฝายแก้ว อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน

Youth Development according to the Threefold Learning:
A Case Study of Youth in Ban Hua Wiang Nuea, Fai Kaeo Subdistrict,
Phu Phiang District, Nan Province

¹พระอธิการคุ่นเคย ธิรจิตโต (ยศสอน), ²เชษฐ นิมมาทพัฒน์ และ ³นันทชัย ยศสอน

¹Phra Adhikara KhunKhoi Thiracitto (Yotsorn), ²Chet Nimmatapad
and ³Nantachai Yotsorn

¹²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน เฉลิมพระเกียรติฯ, ประเทศไทย

¹²Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Nan Buddhist College, Thailand

³โรงเรียนเสริมขวาวิทยา จังหวัดลำปาง, ประเทศไทย

³Sermkhavittaya School, Lampang, Thailand

¹Corresponding Author's E-mail: Beng7940@gmail.com

¹Tel. 062-525-9254

Received June 16, 2025; Revised June 25, 2025; Accepted June 28, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเยาวชนบ้านหัวเวียงเหนือ ตำบลฝายแก้ว อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน 2) เพื่อศึกษาแนวความคิดการพัฒนาเยาวชนตามแนวพระพุทธศาสนา 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาเยาวชนตามหลักไตรสิกขาของเยาวชนบ้านหัวเวียงเหนือ ตำบลฝายแก้ว อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและภาคสนาม สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 25 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการพรรณนาเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาของเยาวชนบ้านหัวเวียงเหนือ 6 ด้าน คือ (1) ด้านการศึกษา มีความเลื่อมล้ำทางการศึกษาและขาดแคลนครู (2) ด้านสุขภาพ มีความเครียดกับการเรียน (3) ด้านสิ่งแวดล้อม มีปัญหาเรื่องมลพิษทางอากาศ (4) ด้านการมีส่วนร่วม เยาวชนมักอยู่กับหน้าจอคอมพิวเตอร์หรือหน้าจอมือถือมากกว่าการมีส่วนร่วมกับสังคม (5) ด้านเศรษฐกิจ ผู้ปกครองเป็นผู้หาเงินและเลี้ยงดูเยาวชน เศรษฐกิจขึ้นตรงกับผู้ปกครอง และ (6) ด้านความรุนแรง เยาวชนไม่มีความรุนแรงในชุมชน 2) แนวคิดการพัฒนาเยาวชนตามหลักไตรสิกขาควรพัฒนาทั้งสามด้านคือ ศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อฝึกวินัย พัฒนาด้านอารมณ์และความสามารถ เพื่อเรียนรู้แก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน 3) แนวทางการพัฒนาเยาวชนตามหลักไตรสิกขาของเยาวชนบ้านหัวเวียงเหนือ ควรมีการอบรม ดังนี้ (1) ด้านศีล ฝึกวินัยและควบคุมพฤติกรรมให้อยู่ในศีลธรรม เคารพกฎระเบียบ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีเมตตาและไม่เบียดเบียน (2) ด้านสมาธิ ฝึกจิตใจให้สงบ มั่นคง มีสติ มีสมาธิในการเรียนรู้และตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล (3) ด้านปัญญา พัฒนาความคิด วิเคราะห์ แยกแยะสิ่งถูกผิด และใช้เหตุผลในการตัดสินใจ สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์และมีสติ

คำสำคัญ: การพัฒนา, เยาวชน, ไตรสิกขา

Abstract

The purpose of this article was: 1) to study the problems of Youth in Ban Hua Wiang Nuea, Fai Kaeo Subdistrict, Phu Phiang District, Nan Province; 2) to study the concept of youth development according to Buddhism; and 3) to propose a guideline for youth development according to the Threefold Learning: a case study of Youth in Ban Hua Wiang Nuea, Fai Kaeo Subdistrict, Phu Phiang District, Nan Province. This research was qualitative research, studying data from documents and fieldwork, interviewing 25 key informants. Data was analyzed by descriptive content methods.

The research revealed that: problems of youth of Ban Hua Wiang Nuea in 6 areas were: (1) Education, educational inequality and teacher shortage; (2) Health, stress from studying; (3) Environment, air pollution problems; (4) Participation, youths tended to be in front of computer screens or mobile phone screens more than they were involved in society; (5) Economics, parents were the ones who earn money and support the youths, economy was directly under parents' control; and (6) Violence, youths were not violent in the community. The concept of youth development according to the Threefold Learning should develop all three areas: morality, concentration, and wisdom, to train discipline, develop emotions, and abilities to learn to solve problems in daily life. The guidelines for youth development according to the Threefold Learning of the youth of Ban Hua Wiang Nuea should include training as follows: (1) Morality, training in discipline and controlling behavior to be moral, respecting rules and regulations, and living with others with kindness and without causing harm; (2) Concentration, training the mind to be calm, stable, mindful, and focused in learning and making decisions with reason; (3) Wisdom, developing thinking, analyzing, distinguishing right from wrong, and using reason in making decisions, being able to solve problems creatively and mindfully.

Keywords: Development, Youth, Threefold learning

บทนำ

เยาวชนเป็นช่วงชีวิตระหว่างวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ตามความหมายสากลคือผู้มีอายุระหว่าง 15-25 ปี เป็นช่วงเวลาแห่งการเติบโต การเรียนรู้ และการพัฒนา ในช่วงวัยนี้ถือเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อแห่งวัย มีระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ และการรับรู้อย่างมีนัยสำคัญ เยาวชนจึงต้องการการพัฒนาที่เหมาะสมกับวัย (ทีมงานทรูปลูกปัญญา, 2564) จากการสำรวจสถิติของเด็กและเยาวชนที่ดำเนินชีวิตอย่างไม่เหมาะสมจนเกิดเป็นคดีความที่ถูกดำเนินคดีไปแล้วในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา มีเด็กและเยาวชน ถูกดำเนินคดีไปแล้วรวมทั้งสิ้น ในจำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศจำนวนทั้งหมด 12,602 คดีเมื่อพิจารณาจำแนกตามสัญชาติพบว่าส่วนใหญ่ผู้กระทำความผิดมีสัญชาติไทยรวมไปถึงมีสัญชาติไทยที่ไม่ได้แจ้งเกิด 12,240 คดีคิดเป็นร้อยละ 97.13 ของจำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีทั้งหมด (กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2566) ปัญหาเด็กและเยาวชนได้ทวีความรุนแรงและมีความหลากหลายมากขึ้นกว่าอดีตที่ผ่านมา ชาวที่ได้รับความเสียหายจากสิ่งต่างๆ ล้วนแต่เป็นปัญหาที่รุนแรง

อย่างไม่น่าเชื่อ แต่สาเหตุแห่งปัญหา ที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งมาจากสภาพแวดล้อมและเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสพัฒนาทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารไร้พรมแดนในแนวทางโลกาภิวัตน์ซึ่งต่างมุ่งเน้นการแข่งขันเพื่อสร้างความมั่นคงในด้านเศรษฐกิจ ทำให้คนมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น แต่เกิดปัญหาด้านพฤติกรรม คือ การหย่อนในศีลธรรมจริยธรรม ปัญหาสังคมหลายด้านยังรุ่มล่อมคุกคามเด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษา ให้หลงผิดและพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากเดิม ขาดระเบียบวินัย ส่งผลให้วิถีชีวิตและค่านิยมดั้งเดิมที่ติงามตามโครงสร้างของสังคมไทยหายไป พร้อมกับการล่มสลายของสถาบันครอบครัว ซึ่งทำให้ภูมิคุ้มกันของเด็กเยาวชน นักเรียนนักศึกษาที่จะต้านทานกับสภาพปัญหาแวดล้อมต้องขาดความมั่นคง (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2549)

พระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองในประเทศไทยมาช้านาน โดยบรรพชนไทยได้อาศัยพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวและขัดเกลาจิตใจ จนเกิดเป็นวัฒนธรรมชาวพุทธอันดีงาม ที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น สังคมไทยมีหลักปฏิบัติและวิถีชีวิตอยู่บนหลักของพระพุทธศาสนา ซึ่งได้ยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน หลักธรรมคำสอนและความเชื่อตลอดจนแนวปฏิบัติตนตามหลักศาสนาได้ซึมซาบอยู่กับวิถีชีวิตของคนไทยทุกคน จึงกล่าวได้ว่าสังคมไทยทุกระดับ ได้รับเอาความเชื่อทางศาสนามาเป็นแบบอย่างแห่งการดำเนินชีวิตจนก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมขึ้นมา ผู้วิจัยเป็นบุคคลหนึ่งที่นับถือศาสนาพุทธมาตั้งแต่สมัยเป็นเด็กจนจบการศึกษาและประกอบวิชาชีพเลี้ยงตนเอง ช่วงที่ประกอบวิชาชีพมีช่วงหนึ่งที่ผู้วิจัยมีการเคร่งเครียดเกี่ยวกับงานและมีปัญหาจนไม่สามารถหาทางออกได้ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาหลักพระพุทธศาสนาเพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นกับตนเอง ปรากฏว่าหลักพระพุทธศาสนาทำให้ผู้วิจัยสามารถแก้ปัญหและหาทางออกกับปัญหานั้นได้ โดยเป็นไปในทางที่ดี ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าหลักพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ทุกช่วงวัย โดยเฉพาะหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิและปัญญา ซึ่งเป็นกุศโลบายพัฒนาตนเองของมนุษย์ เป็นรากฐานของการพัฒนาทั้งหลายอันจะนำสังคมไปสู่อารยธรรมที่ถูกต้อง โดยพระพุทธองค์ทรงแนะนำภิกษุรูปหนึ่งว่า หากเธอไม่อาจประพฤติปฏิบัติตามสิกขาบทที่บัญญัติไว้ได้ครบถ้วนบริบูรณ์ก็ให้ศึกษาปฏิบัติในสิกขา 3 เพื่อการละระคาย โทสะ โมหะ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) หลักทั้ง 3 ประการนี้ เป็นส่วนประกอบของชีวิตที่ติงาม เป็นการฝึกคนให้เจริญงอกงามในการนำเข้าสู่ชีวิตที่มีอิสรภาพและสันติสุขที่แท้จริง การฝึกที่เรียกว่าสิกขา หรือแปลว่าการศึกษานี้ บางทีก็ใช้ศัพท์แทนเป็นคำว่า ภาวนาซึ่งก็คือเรื่องของสิกขานั้นเอง แต่คำว่าภาวนา แปลว่าทำให้เจริญ ทำให้เป็นทำให้มีขึ้น หรือฝึกอบรม ภาวนาจัดเป็น 4 อย่าง คือ (1) กายภาวนา การพัฒนากาย คือ การมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อม ทางกายภาพ (2) ศีลภาวนา การพัฒนาศีล คือ การมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับเพื่อนมนุษย์ในสังคม (3) จิตภาวนา การพัฒนาจิต คือ การทำจิตใจให้เจริญงอกงามขึ้นในความติงาม ความเข้มแข็งมั่นคงสงบสุข และเป็นอิสระ (4) ปัญญาภาวนา การพัฒนาปัญญา คือ การเสริมสร้าง ความรู้ความเข้าใจ ความคิดเหตุผล และการหยั่งรู้ความจริง จนเข้าถึงอิสรภาพ มีชีวิตที่ติงามปลอดทุกข์ปราศปัญหา (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2544)

ปัจจุบันสังคมเยาวชนบ้านหัวเวียงเหนือ ตำบลฝายแก้ว อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน เข้าถึงพระพุทธศาสนาได้น้อยกว่าในอดีต จากผู้ปกครองที่มัววัดได้เล่าปัญหาที่เกิดจากพฤติกรรมเยาวชนที่มีความหมกมุ่นกับมือถือหรือหน้าจอคอมพิวเตอร์ ทำให้เยาวชนมีพฤติกรรมที่ก้าวร้าวและสมาธิสั้น ลูกลี้ลู่กลนตลอดเวลา เมื่อไม่ได้รับการรักษาหรือดูแลอย่างถูกวิธีจะเกิดผลกระทบต่อตัวเยาวชนเอง โดยเฉพาะเรื่องการเรียนรู้ สุดท้ายเขาอาจจะไปคบหาเพื่อนเกเร ชวนกันหนีเรียน เป็นต้น ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าหลักไตรสิกขาอาจช่วยแก้ปัญหของเยาวชนบ้านหัวเวียงเหนือ ตำบลฝายแก้ว อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน จึงทำวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาเยาวชนตามหลักไตรสิกขาของเยาวชน บ้านหัวเวียงเหนือ ตำบลฝายแก้ว อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน” เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเยาวชนบ้านหัวเวียงเหนือ ตำบล ฝายแก้ว อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน ศึกษา

แนวความคิดการพัฒนาเยาวชนตามแนวพระพุทธศาสนา และเสนอแนวทางการพัฒนาเยาวชนตามหลักไตรสิกขาของเยาวชน บ้านหัวเวียงเหนือ ตำบลฝายแก้ว อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเยาวชนบ้านหัวเวียงเหนือ ตำบลฝายแก้ว อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษาแนวความคิดการพัฒนาเยาวชนตามแนวพระพุทธศาสนา
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาเยาวชนตามหลักไตรสิกขาของเยาวชนบ้านหัวเวียงเหนือ ตำบลฝายแก้ว อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลภาคเอกสาร (Documentary study) จากข้อมูลคือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีพุทธศักราช 2539 อรรถกถา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือ ตำรา บทความ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่เกี่ยวข้องกับไตรสิกขา
2. การศึกษาข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) โดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก 4 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน 2) กลุ่มชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) จำนวน 5 คน 3) กลุ่มผู้ปกครองของเยาวชน 5 คน 4) กลุ่มเยาวชน 10 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 25 คน

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาเยาวชนบ้านหัวเวียงเหนือ ตำบลฝายแก้ว อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน

จากการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาของเยาวชนบ้านหัวเวียงเหนือ 6 ด้าน คือ 1) ด้านการศึกษา มีปัญหาการแข่งขันทางการศึกษาสูง มีความเลื่อมล้ำทางการศึกษา ขาดแคลนครู 2) ด้านสุขภาพ มีปัญหาคือ เครียดเรื่องการเรียน 3) ด้านสิ่งแวดล้อม มีปัญหาเรื่องมลพิษทางอากาศและอากาศร้อน 4) ด้านการมีส่วนร่วม เยาวชนมักอยู่หน้าจอคอมพิวเตอร์หรือหน้าจอมือถือมากกว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมกับสังคม 5) ด้านเศรษฐกิจ ผู้ปกครองเป็นผู้หาเงินและเลี้ยงดู เศรษฐกิจขึ้นตรงกับผู้ปกครอง และ 6) ด้านความรุนแรง ความรุนแรงของเยาวชนในชุมชนไม่มี

2. แนวความคิดการพัฒนาเยาวชนตามแนวพระพุทธศาสนา

จากการวิจัยพบว่า แนวความคิดพัฒนาเยาวชนตามหลักไตรสิกขา ควรพัฒนาทั้งสามด้านคือ ศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อฝึกวินัย พัฒนาด้านอารมณ์ ความสามารถ เพื่อให้เข้าถึงง่ายเน้นการปฏิบัติ เพื่อเรียนรู้แก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน การพัฒนาเยาวชนตามหลักไตรสิกขาคือการพัฒนาแบบองค์รวม คือ ฝึกวินัย (ฝึกศีล) ฝึกใจ (ฝึกสมาธิ) พัฒนาปัญญา (ปัญญา) เพื่อให้เยาวชนมีคุณธรรม มีความสงบ และใช้ชีวิตอย่างมีสติและเหตุผลส่งเสริมให้เยาวชนรู้จัก การควบคุมตนเอง รู้จักผิดชอบชั่วดีปลูกฝังวินัยในตนเอง เช่น ไม่ลักขโมย ไม่โกหก ไม่เสพสารเสพติดสนับสนุนการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่าง มีเมตตา ไม่เบียดเบียน ฝึกเยาวชนให้มีสติและสมาธิ ผ่านการทำกิจกรรมที่ต้องใช้ความตั้งใจ เช่น การนั่งสมาธิ เดินจงกรม ช่วยให้เกิดความสงบ ลดความว้าวุ่นใจ ช่วยในการตัดสินใจ และควบคุมอารมณ์ เสริมสร้างจิตใจมั่นคง ไม่หวั่นไหวง่ายต่อสิ่งยั่วยุ ส่งเสริมให้เยาวชนมีวิจาร์ณญาณ แยกแยะสิ่งถูกผิดตามหลักเหตุผลเรียนรู้หลักธรรมทางพุทธศาสนา เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน สอนให้มีความเข้าใจในตนเองและโลก ไม่หลงงมงายหรือเชื่อสิ่งผิด การเรียนรู้เรื่องศีล การนั่ง

สมาธิทำจิตใจให้สงบ การบูรณาการหลักธรรมกับวิชาชีวิต การเรียนรู้ผ่านปัญหาจริงส่งเสริมให้เยาวชนรู้จักการใช้ชีวิตแบบมีสติ มีศีล มีวินัยในตนเอง มีสมาธิ ใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหา หลักไตรสิกขาเป็นแนวทางสำคัญในการหล่อหลอมเยาวชนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีจิตใจเข้มแข็ง และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างถูกต้องและมีความสุขในสังคม

3. แนวทางการพัฒนาเยาวชนตามหลักไตรสิกขาของเยาวชนบ้านหัวเวียงเหนือ ตำบลฝายแก้ว อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน

จากการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาเยาวชนตามหลักไตรสิกขาของเยาวชนบ้านหัวเวียงเหนือ ควรมีการอบรมให้เยาวชนทราบถึงความหมายของหลักไตรสิกขา ซึ่งมี ศีล สมาธิ และปัญญา นำมาใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตการนำไตรสิกขามาใช้ในการพัฒนาเยาวชนจะช่วยให้พวกเขาเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีจิตใจมั่นคง และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและมีคุณค่าในสังคม ดังนี้

1) ด้านศีลเป็นการฝึกวินัยและควบคุมพฤติกรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ไม่เบียดเบียนเคารพกฎระเบียบ การฝึกศีลคือการควบคุมพฤติกรรมให้อยู่ในกรอบของความดี เช่น ไม่ลักขโมย ไม่โกหก ไม่เสพสารเสพติด การฝึกศีลช่วยให้เยาวชนรู้จักผิดชอบชั่วดี มีวินัย เคารพกฎระเบียบ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีเมตตาและไม่เบียดเบียน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ

2) ด้านสมาธิเป็นการฝึกจิตใจให้สงบ มั่นคง มีสติ เช่น การนั่งสมาธิ การฝึกสติในชีวิตประจำวันสมาธิช่วยให้เยาวชนมีความสุขสงบ มีสติ และควบคุมอารมณ์ได้ดี การฝึกสมาธิ ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การนั่งสมาธิ เดินจงกรม หรือกิจกรรมที่ต้องใช้ความตั้งใจ จะช่วยลด ความว้าวุ่นใจ ฝึกความอดทน และเสริมสร้างจิตใจให้มั่นคง ไม่หวั่นไหวง่ายต่อสิ่งยั่วยุ อีกทั้งยังช่วย ให้มีสมาธิในการเรียนรู้และตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล

3) ด้านปัญญาเป็นการพัฒนาความคิด วิเคราะห์ แยกแยะสิ่งถูกผิด และใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ปัญญาคือความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แยกแยะสิ่งถูกผิดตามหลักเหตุผล การส่งเสริมให้เยาวชนตั้งคำถาม ไตร่ตรองหลักธรรม และเรียนรู้จากประสบการณ์ เช่น การอ่าน การฟังความคิดเห็นที่หลากหลาย และการเรียนรู้จากความผิดพลาด จะช่วยให้พวกเขามีวิจารณญาณ รู้เท่าทันตนเอง สื่อ และสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิต สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์และมีสติ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเยาวชนตามหลักไตรสิกขา: กรณีศึกษาเยาวชนบ้านหัวเวียงเหนือ ตำบลฝายแก้ว อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน” ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ดังนี้

1) สภาพปัญหาเยาวชนบ้านหัวเวียงเหนือ ตำบลฝายแก้ว อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน

สภาพปัญหาของเยาวชนบ้านหัวเวียงเหนือ ด้านการศึกษามีปัญหาการแข่งขันทางการศึกษาสูง มีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ขาดแคลนครู ด้านสุขภาพ มีปัญหาคือเครียดเรื่องการเรียน สอดคล้องกับงานวิจัย (เยาวนาถ สุวลักษณ์, 2551) ได้ศึกษาเรื่อง “การจัดการความเครียดที่สอดคล้องกับหลักไตรสิกขาทางพุทธศาสนาของนักเรียนวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาในเขตเทศบาลนครสงขลา” ที่มีผลการวิจัยว่า การจัดการความเครียดที่สอดคล้องกับหลักไตรสิกขาทางพุทธศาสนา ด้านศีลและปัญญาอยู่ในระดับปานกลาง ด้านสมาธิอยู่ในระดับสูง นักเรียนวัยรุ่นหญิงมีการจัดการความเครียดที่สอดคล้องกับหลักไตรสิกขาทางพุทธศาสนาอยู่ในระดับสูง นักเรียนมัธยมต้น และนักเรียนมัธยมปลายมีการจัดการความเครียดที่สอดคล้องกับหลักไตรสิกขาทางพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน พยาบาลควรส่งเสริมให้วัยรุ่นจัดการความเครียดที่สอดคล้องกับหลักไตรสิกขาทางพุทธศาสนาในชีวิตประจำวันในระดับที่ดีขึ้นโดยเฉพาะควรวางแผนเสริมสร้างศักยภาพของครอบครัวและครู

อาจารย์ให้สามารถนำหลักไตรสิกขาในพุทธศาสนาใช้ในการอบรมดูแลเด็กตั้งแต่ยังวัยเพื่อเป็นผลดีต่อสุขภาพจิตของเยาวชนในอนาคต

2) แนวคิดการพัฒนาเยาวชนตามแนวพระพุทธศาสนา

การพัฒนาเยาวชนตามหลักไตรสิกขาควรพัฒนาทั้งสามด้านคือ ศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อฝึกวินัย พัฒนาด้านอารมณ์ ความสามารถ เพื่อให้เข้าถึงง่ายขึ้น การปฏิบัติเพื่อเรียนรู้แก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับงานวิจัย (พระใบฎีกาธีรศักดิ์ สุธีโร น้อยอ่อน, 2560) เรื่อง “ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์” ที่มีผลการวิจัยว่า ไตรสิกขาตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้นสอนให้คนได้ปฏิบัติอยู่ในศีล มีการเคารพกฎระเบียบ เมื่อทุก ๆ คนมีศีลก็จะทำให้มีความสุข เพราะศีล คือ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางความประพฤติอย่างสูง เพื่อพัฒนาจิตให้เป็นสมาธิ เพราะสมาธิคือ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดอบรมจิตเพื่อให้เกิดศักยภาพ เช่น มีสมาธิ อย่างสูง เมื่อจิตมีสมาธิ เมื่อจิตตั้งมั่นแล้วก็สามารถพัฒนาปัญญาได้เพราะปัญญา คือ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้ง จนสามารถนำหลักไตรสิกขาเป็นข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา ฝึกหัดอบรม กาย วาจา จิต และปัญญา ให้มีความเจริญงอกงามยิ่งขึ้นไปตามลำดับจนบรรลุถึงผลแห่งความสำเร็จตามกระบวนการไตรสิกขาตามแนวทางพระพุทธศาสนา

3) แนวทางการพัฒนาเยาวชนตามหลักไตรสิกขาของเยาวชนบ้านหัวเวียงเหนือ ตำบลฝายแก้ว อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน

แนวทางการพัฒนาเยาวชนตามหลักไตรสิกขาของเยาวชนบ้านหัวเวียงเหนือ ควรมีการอบรมให้เยาวชนทราบถึงความหมายของหลักไตรสิกขาซึ่งมี ศีล สมาธิ และปัญญา นำมาใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตการนำหลักไตรสิกขามาใช้ใน การพัฒนาเยาวชนจะช่วยให้พวกเขาเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีจิตใจมุ่งมั่น และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและมีคุณค่าในสังคมสอดคล้องกับงานวิจัย (พระมหาศิริพงษ์ จันทปาโมชโช, พระปลัดกิตติ ยุตติโร และ ภัฏชัชวร์ สุขเสน, 2563) เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์” ที่มีผลการวิจัยว่า หลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาทมี 3 ประการ ได้แก่ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา แนวทางการนำหลักไตรสิกขามาโดยการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขามีสาระสำคัญของกิจกรรมการเรียนการสอน 3 ประการ คือ ศีล เป็นการฝึกพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ด้านกายและวาจา สมาธิ เป็นการฝึกด้านคุณธรรม และสมรรถภาพของจิต และ ปัญญา เป็นการฝึกให้เกิดความรู้ ความเข้าใจของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) สร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิขึ้นก่อนซึ่งปัจจัยแห่งสัมมาทิฐินั้นมี 2 ประการ คือ ปรโตโฆสะ และโยนิโสมนสิการ 2) เกิดสัมมาทิฐิขึ้นในตัวผู้เรียน 3) จัดกระบวนการศึกษาตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล ฝึกด้านความประพฤติปฏิบัติควบคุมกาย วาจา สมาธิฝึกด้านจิตใจ และปัญญาฝึกด้านความรู้ความจริงความมีเหตุผล รู้เท่าทัน 4) การวัดผล และประเมินผลตามหลักไตรสิกขา: ตรวจสอบและประเมินความก้าวหน้าในการพัฒนาตนเองตามหลักไตรสิกขาในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านกาย ด้านศีล ด้านจิต และด้านปัญญา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. บูรณาการเรื่องวินัยและศีลธรรมในการเรียนรู้ ทั้งในและนอกห้องเรียนโดยประสาน งานกับโรงเรียน วัด และครอบครัว

2. จัดกิจกรรมอบรมสมาธิ เช่น การนั่งสมาธิ การเจริญสติในชีวิตประจำวัน โดยประสานกับวัดหรือพระสงฆ์ในพื้นที่

3. ส่งเสริมการเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-based Learning) โดยให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการตั้งคำถาม ค้นหาคำตอบ และนำเสนอผลงานจริงที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายพื้นที่ศึกษาไปยังชุมชนอื่นที่มีลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมใกล้เคียง เช่น หมู่บ้านใกล้เคียงหรือชุมชนอื่นในจังหวัดน่านเพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างในการน้อมนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการพัฒนาเยาวชน

2. ให้ติดตามผลระยะยาวของเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมตามหลักไตรสิกขาเพื่อวัดผลในแง่ของการใช้ชีวิต จิตสำนึกทางสังคม และการมีส่วนร่วมในชุมชนเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่

3. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. จัดตั้ง “ศูนย์เรียนรู้ไตรสิกขาเยาวชน” ประจำหมู่บ้านหรือวัด และใช้ผลวิจัยเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมศีล สมาธิ และปัญญา โดยอิงจากบริบทของชุมชน เช่น การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่กับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

องค์ความรู้

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาเยาวชนตามหลักไตรสิกขาของเยาวชนบ้านหัวเวียงเหนือ ตำบลฝายแก้ว อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน” ได้องค์ความรู้ดังนี้

แนวทางการพัฒนาเยาวชนตามหลักไตรสิกขา:

1. การเรียนรู้และการปฏิบัติ:

ส่งเสริมให้เยาวชนบ้านหัวเวียงเหนือเรียนรู้หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาตามหลักไตรสิกขา และนำหลักธรรมเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

2. การฝึกฝนตนเอง:

จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เยาวชนบ้านหัวเวียงเหนือฝึกฝนตนเองในด้านต่างๆ เช่น การสมาทานศีล การฝึกสมาธิ การฝึกเจริญสติ การบำเพ็ญประโยชน์ การทำงานร่วมกับผู้อื่น

3. การสร้างบรรยากาศที่ดี:

สร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เยาวชนบ้านหัวเวียงเหนือสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่ เช่น การมีครู อาจารย์ หรือผู้ใหญ่ที่เป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา

4. การประเมินและปรับปรุง:

ประเมินผลการพัฒนาเยาวชนบ้านหัวเวียงเหนืออย่างสม่ำเสมอ และปรับปรุงแนวทางการพัฒนาให้เหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของเยาวชนแต่ละคน

สรุป

สภาพปัญหาเยาวชนบ้านหัวเวียงเหนือ ตำบลฝายแก้ว อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน ทั้ง 6 ด้าน คือ 1) ด้านการศึกษา 2) ด้านสุขภาพ (3) ด้านสิ่งแวดล้อม 4) ด้านการมีส่วนร่วม 5) ด้านด้านเศรษฐกิจ และ 6) ด้านความรุนแรง สอดคล้องกับสภาพปัญหาทั่วไปของเยาวชนทั่วประเทศ แตกต่างในประเด็นสิ่งแวดล้อมที่จังหวัดน่านมีมลพิษจากหมอกควัน ฝุ่น PM 2.5 และความร้อนอบอ้าวในช่วงฤดูร้อน เยาวชนบ้านหัวเวียงเหนือใช้แนวความคิดพัฒนาเยาวชนตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อฝึกวินัย พัฒนาด้านอารมณ์ ความสามารถ เพื่อให้เข้าถึงง่ายเน้นการปฏิบัติ เพื่อเรียนรู้แก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน ส่วนแนวทางการพัฒนาเยาวชนตามหลักไตรสิกขาของเยาวชนบ้านหัวเวียงเหนือ ควรมีการอบรมให้เยาวชนนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการดำเนินชีวิตดังนี้ (1) ด้านศีล ฝึกวินัยและควบคุมพฤติกรรมให้อยู่ในศีลธรรม เคารพกฎระเบียบ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีเมตตาและไม่เบียดเบียน (2) ด้านสมาธิ ฝึกจิตใจให้สงบ มั่นคง มีสติ เสริมสร้างจิตใจให้ มั่นคง ไม่หวั่นไหวง่ายต่อสิ่งชั่วร้าย มีสมาธิในการเรียนรู้และตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ (3) ด้านปัญญา พัฒนาความคิด วิเคราะห์ แยกแยะสิ่งถูกผิด และใช้เหตุผลในการตัดสินใจ มีวิจารณญาณ รู้เท่าทันตนเอง สื่อ และสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิต สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์และมีสติ

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2549). *คู่มือการดำเนินงานตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปีงบประมาณ 2549*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ ร.ส.พ.

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2566). *รายงานคดี ประจำปี พ.ศ.2566*. กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.

ทีมงานทรูปลูกปัญญา. (2564). *เยาวชน : ความคาดหวังของผู้ใหญ่*. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2568, จาก <https://www.trueplookpanya.com/learning/detail/686>

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2544). *ชีวิตที่เป็นอยู่ดี: ด้วยมีการศึกษาทั้ง 3 ที่ทำให้พัฒนาครบทั้ง 4*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
- เยาวนาถ สุวลักษณ์. (2551). *การจัดการความเครียดที่สอดคล้องกับหลักไตรสิกขาทางพุทธศาสนาของนักเรียนวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาในเขตเทศบาลนครสงขลา*. (วิทยานิพนธ์). วิทยาลัยศาสนศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา.
- พระใบฎีกาธีรศักดิ์ สุธีโร/น้อยอ่อน. (2560). *ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โรงเรียนกระสังพิทยาคมตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาศิริพงศ์ จันทปาโมชโช, พระปลัดกิตติ ยุตติโร และ ภัฏชวีร์ สุขเสน. (2563). การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารนันทวงแหรพุทธศาสตร์ปริทรรศน์*. 7(1).1-14.